

[Haber Link](#)

Türkiye'nin Yangın Önleme Stratejisi Yok!

Türkiye'nin Yangın Önleme Stratejisi Yok!

Türkiye'de son haftalarda art arda çıkan orman yangınları, yalnızca müdahale kapasitesini değil, yangın yönetimindeki yapısal eksiklikleri de yeniden gündeme taşıdı. Aynı dönemde, yangınların nedenlerine ilişkin bazı hatalı söylemler de kamuoyunda hızla yayıldı. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi'nden Doç. Dr. Cihan Erdönmez'e göre ise yangınların ardındaki asıl neden ne sabotaj, ne rant, ne de kızılçam ağaçları. Hatalı bilgilerin gölgesinde gözden kaçan asıl sorun, Türkiye'de yangınları önlemeye yönelik etkili bir politikanın bulunmaması. Erdönmez, bu eksikliğin temelinde, Orman Genel Müdürlüğü'nün ormandan ekonomik fayda üretme baskısıyla dönüşen yapısının ve zayıflayan kurum kültürünün yattığını belirtiyor. Son haftalarda Türkiye'nin farklı yerlerinde çıkan ve günlerce kontrol altına alınamayan yangınlar, yangın yönetimine dair tartışmalara neden oldu. Ancak bu süreçte, bilimsel verilerle örtüşmeyen birçok hatalı bilgi de dolaşıma girdi: Yangınların temel nedeni olarak rant amaçlı kundaklamalar, terör eylemleri ve hatta kızılçam ağaçları gösterildi. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Cihan Erdönmez, bu anlatıların Türkiye'nin orman yangını gerçeğini yansıtmadığı uyarısında bulunuyor. Erdönmez'e göre Türkiye'nin karşı karşıya olduğu asıl sorun, yangınları önlemeye yönelik kapsamlı bir politikasının bulunmaması. "Ormancılık teşkilatı, yukarıdan gelen emirlerle, ormandan ekonomik fayda üretme organizasyonuna dönüştü; koruma geleneği geri plana itildi" diyen Erdönmez, kurum kültüründe yaşanan bozulmanın, yangınlarla mücadelede gözlemlenen başarısızlığın önemli sebeplerinden biri olduğunu söylüyor. İklim değişikliği nedeniyle yangınların daha kolay çıktığını ve daha zor söndürüldüğünü vurgulayan Erdönmez, insan-orman etkileşiminin artmasının da yangın riskini yükselttiğini belirtiyor. Ancak bu artan risklere rağmen süregelen önleyici strateji eksikliği, Türkiye'yi her yaz aynı döngüye mahkûm ediyor. Erdönmez, orman yangınları nedeniyle yaygınlaşan hatalı bilgilere de yanıt verdi: Temel sorun sabotaj mı? "Türkiye'de sabotaj, yani kundaklama, ya da terör amacıyla kundaklama var mı? Var. Peki orman yangınları içerisinde önemli bir yeri var mı? Resmi istatistiklerden görebilirsiniz ki devede kulak. Türkiye'nin orman yangını gerçeği, bu değil. Bu gibi olaylar istisnai." Ormanlar rant için mi yakılıyor? "Türkiye'de yanmamış orman alanında her şeyi yapabilirsiniz: Otel de yapabilirsiniz, turizm tesisi de yapabilirsiniz, üniversite de kurabilirsiniz. Ama bir orman yanarsa, Anayasa'nın 169. maddesinin korumasına girer ve bütün bunlar yapılamaz." Yangınların sebebi kızılçam mı? "Kızılçam, kolay yanmasının yanı sıra, yangına adapte olmuş bir bitki. Ayrıca yangından sonra, yanan veya sağ kalan ağaçlardan yayılan tohumlardan kendi kendini yeniden yeşertabiliyor. Bu seçimi doğa yapmış ve bunun da bir takım nedenleri var; bu coğrafyada en iyi kızılçam tutunabilmiş. Dolayısıyla bu yangınların sorumlusu kızılçam değil, insan." İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Ormancılık Politikası ve Yönetimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Cihan Erdönmez'in İklim Masası'na yaptığı değerlendirmeler şu şekilde: "Türkiye'de Orman Genel Müdürlüğü, 1937'den beri orman yangını kayıtları tutuyor. 2010'lu yıllara kadar orman yangını grafikleri dalgalı bir görüntü çizse de genel bir trend vardı: Yangın sayısı artıyordu. Ancak yangın başına yanan alan miktarı azalıyordu. Yangın sayısı artıyordu çünkü insan-orman etkileşimi de artıyordu. Yanan alan miktarı ise yangın sayısına paralel artmıyordu çünkü kurumsallaşmış bir Orman Genel Müdürlüğü vardı. Türkiye'de ormancılığın çok iyi kurumsallaşmış olduğunu vurgulamamız gerek. 1839'da kurulmuş bir genel müdürlükten ve 1857'de kurulmuş bir fakülteden (İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi) bahsediyoruz. Fransız, Alman, Avusturyalı ormancılığın katkı sunduğu çok sağlam bir ormancılık geleneği vardı Türkiye'de.

sağlıyordu. Ama siyasetçilerin örgüte müdahalesi, son 15 yılda had safhaya ulaştı. Daha da önemlisi, artık Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte hiçkimse üstüne sormadan bir şey yapamaz hale geldi. Dolayısıyla ormancılıktaki kurumsal işleyiş bozuldu. Koruma Odaklı Ormancılık Geleneği Geri Plana İtilti Kurumsallaşma derken şunu ifade etmek istiyorum: Ormancılığın temel ilkeleri vardır ve birinci ilkesi korumaktır. Ormancı, korumaya odaklanır. Odun üretmek, endüstrinin taleplerini karşılamak, madencinin taleplerini karşılamak – bunlar hep ikinci plandadır. Ormancılığı ormancılık yapan, koruma odaklı olmasıdır. Bu bozuldu. Ormancılık teşkilatı, yukarıdan gelen emirlerle, ormandan ekonomik fayda üretme organizasyonuna dönüştü; koruma geleneği geri plana itildi. İkincisi, kademe kademe, işini bilen yöneticiler pasif konuma getirildi veya emekli olmak zorunda bırakıldı. İşini bilmeyen, deneyimsiz insanlar ise siyasi mekanizmalarla üst kademelere taşındı. Ülkenin içinde bulunduğu sorunların yarattığı moralsizlik de eklenince, motivasyon ve kurum aidiyet kültürü kayboldu. Tüm bunlar, büyük bir başarısızlık ortaya çıkardı. Yangın Önleme Politikamız Yok Sonuç olarak 2010'lu yılların ortasından itibaren yangın sayısı artıyor. Geçen sene, tarihteki en yüksek sayıda yangın yaşandı: 3.797. Evet, bir taraftan insan-orman etkileşimi artıyor. Diğer yandan iklim değişikliğinin etkileri var. İklim değişikliği, yangınların daha kolay çıkmasını sağlıyor ve daha zor söndürülmesine neden oluyor. Ancak bunların yanı sıra, bizim bir yangın önleme politikamız yok. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 74. maddesi var; bu madde, fevkalade koşullarda ormana giriş-çıkışı yasaklama ve ormanlar içerisindeki bütün faaliyetleri tatil etme hakkını mülki idare amirlerine veriyor. Kanun yapıcı, yani Türkiye Büyük Millet Meclisi, böyle bir ihtiyacın doğabileceğini düşünerek kanuna böyle bir madde koymuş. Oysa sıradan vatandaşın ormana giriş-çıkışını yasaklamak dışında bugüne kadar hiçbir kaymakam ya da vali bu kanunun verdiği yetkiyi kullanamadı. Kullanamazdı çünkü bu madencilik faaliyetini, turizm faaliyetini, teknik alanlardaki işletmecilik faaliyetlerini durdurmak anlamına gelir ve şu anda Türkiye'de buna cesaret edebilecek bir kaymakam ya da valinin olduğunu düşünmüyorum. Aslında bu yetki kullanılarak birçok yangın önlenebilir. Meteorolojik raporlar geliyor. Mesela bu haftanın çok kritik olduğunu biliyoruz. Sezonluk olarak olmasa bile hiç değilse meteorolojik koşulların yangın riskini artırdığı dönemlerde bu faaliyetler tatil edilebilir. Orman Kanunu'nun 74'ncü maddesinin verdiği yetki yerli yerince kullanılabilseydi benim tahminim odur ki çıkan yangınların en az yarısı çıkmadan önlenirdi. Yangın sayısı azaldığında kalan yangınları söndürme çalışmalarındaki başarı düzeyi de artardı. Ama yangını önleme kısmında zafiyet var; daha doğrusu önleme konusunda bir stratejimiz yok. Sabotaj Nedeniyle Çıkan Yangınlar "İstisnai" Geçen yıl 3.797 yangın çıktı; bunların yarıya yakını Temmuz ve Ağustos aylarında çıkıyor. Bu da günde yaklaşık 30 yangına denk geliyor. Türkiye'de de, başka yerlerde de, bu yangınlar çıkıyor. Türkiye'de sabotaj, yani kundaklama, ya da terör amacıyla kundaklama var mı? Var. Peki orman yangınları içerisinde önemli bir yeri var mı? Yine aynı istatistiklerden görebilirsiniz ki devde kulak. Örneğin 2024 yılında çıkan toplam 3.797 yangının 98'i kundaklama sonucu çıkmış. Terör nedeniyle çıkan bir yangın ise yok. Herhalde terör ve kundaklanmanın saptanması ve devletin açıklamaması mümkün olamaz. Mesela 2021 yılında en çok ormanın yandığı sene, açıklanan istatistiklerde bir tane bile terör kaynaklı yangın yok. Ama Bursa'daki adam yangını çıkardığını itiraf etmiş. Bu oluyor ama bunun üzerinden ilerleyemeyiz. Türkiye'nin orman yangını gerçeği, bu değil. Bu gibi olaylar istisnai. Yangınların Sorumlusu Kızılçam Değil İngilizce literatürde kızılçam için "red pine"dan daha çok "Turkish pine" kullanılır – yani Türk çamı. Bu bile bir göstergedir çünkü bu ağaç en iyi yayılışını milyonlarca yıldır Türkiye'de yapıyor. Bu, bizim seçimimiz değil. Biz ormancılar veya insanlar, "hadi buralar kızılçam olsun," demedik. Bu seçimi doğa yapmış ve bunun da bir takım nedenleri var; bu coğrafyada en iyi kızılçam tutunabilmiş. Kızılçam, kolay yanmasının yanı sıra, yangına adapte olmuş bir bitki. Ayrıca yangından sonra, yanan veya sağ kalan ağaçlardan yayılan tohumlardan kendi kendini yeniden yeşertebiliyor. Dolayısıyla bu yangınların sorumlusu kızılçam değil, insan. Bu bölgelerde ne kadar istesek de meyve ağacı yetiştiremeyiz. Meyvecilik yapmak için toprağı çapalamak, gübrelemek, sulamak, bakım yapmak gerekir. Milyonlarca hektar alanda bunların hangi birini, nasıl yapacaksınız? Meyve ağacını neyle sulayacaksınız? Biri çıkıp Akdeniz bölgesinde on milyon hektar araziye hangi su kaynağıyla sulayacağını

söylesin. Bu mümkün değil. Meyve ağaçlarını dikersiniz ama üç sene sonra hepsi kurur. Yine kızılçam gelir çünkü doğa, tercihini yapmış. Ama diyelim ki sulamayı da becerdik; meyve ağacı dikmek yine yanlış. O kızılçam ekosistemiyle birlikte pek çok başka bitki türü, hayvan, kuş, sürüngen, memeli, o ekosisteme adapte olmuş. Siz meyve bahçesi yaptığınız zaman hangi yaban hayvanı yaşayacak orada? Böyle bir şey yok; orman böyle bir şey değil. Bu gibi eleştiriler kesinlikle yanlış. Orman Yanarsa Anayasal Koruma Altına Girer Bir bölgede otel yapılabilmesi, madencilik yapılabilmesi için yangın çıkarıldığı da söyleniyor. Bursa'daki yangınla ilgili olarak aynı bölgede madencilik izni alındığı söyleniyor örneğin. Ama bu izin zaten alınmış, valilik de "çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) gerekli değildir," demiş. Niye yaksın ormanı? Türkiye'de yanmamış orman alanında her şeyi yapabilirsiniz: Otel de yapabilirsiniz, turizm tesisi de yapabilirsiniz, üniversite de kurabilirsiniz. Ama bir orman yanarsa, Anayasa'nın 169. maddesinin korumasına girer ve bütün bunlar yapılamaz. Yapılacak tek şey, orayı yeniden ormanlaştırmak olur. Vatandaşlarımız şöyle düşünüyor: "Anayasa böyle demiş ama bu ülkede neler neler yapılıyor?" Böyle düşünmekte haklılar ama bu konuda Anayasa'nın 169. Maddesine uyuluyor. Zaten Turizmi Teşvik Kanunu'nun 8. Maddesi var; oradan başvurarak orman alanını alıyorlar. Turizm Bakanlığı, turizme açılacak orman alanlarını çarşaf çarşaf Resmi Gazete'de yayımlıyor. Bu ormanlar yakılırsa tam tersi etki yapar ve inşaat yapılamaz hale gelir. Ormancılar olarak, Türkiye Ormancılar Derneği çatısı altında Türkiye'nin her yerinde temsilcilerimiz var; her yerde ne yapıldığını takip ediyorlar. Bir gün yanmış bir orman alanında Anayasa 169'a aykırı bir şey yapılırsa bunun bilgisi bize hemen gelir ve ilk itiraz eden biz oluruz.